

FİHRİST

1-İNSANIN YARATILMASINDAKİ ALLAHCA MALUM BİZCE MEÇHUL HİKMET

2-İNSANDA TEKALİF VE MESULİYET ALTINA GİRMEYEN LATİFELER

3-İNSANIN GÜNAHLARA DÜŞMESİ FITRATININ MUKTEZASIDIR

4-İNSANIN GÜNAHA DÜŞMESİNE SEBEBİYET VEREN FITRATINDAKİ ZAFİYETLER

5-GÜNAHLARI İKTİZA EDEN ESMALAR

1-İNSANIN YARATILMASINDAKİ ALLAHCA MALUM BİZCE MEÇHUL HİKMET

'Yani: Düşün o zamanı ki, Rabb'in melaikeye hitaben: "Ben yerde bir halifeyi yaratacağım!" dedi. Melaike de: "Yerde fesad yapacak, kan dökecek kimseleri mi yaratacağın! Halbuki biz, hamdinle seni tesbih ve takdis ediyoruz." dediler. Rabb'in de: "Sizin bilmediğinizi ben biliyorum!" diye onlara cevap verdi.'(İşarat-ül İ'caz (196)

"Bu kadar fesad, şürur ve kötülüğü yapan beşere bu kadar kıymet neden verildi? Cenab-ı Hak'a ibadet ve takdis için şu fesadçı beşerin vücuduna hikmetin iktizası ve rızası var mıdır?" Sâmiin bu vesvesesini def' için şöyle bir işaretle bulundu ki: Beşerin o şürur ve fesadları, onda vedîa bırakılan sırramukabele edemez, affolur. Ve Cenab-ı Hak onun ibadetine muhtaç değildir. Ancak Allâm-ül Guyub'un ilmindeki bir hikmet içindir...

Kur'an-ı Kerim **إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ** cümlesiyle cevap vermiştir. Yani "Eşya ve ahkâm, sizin malûmatınıza münhasır değildir. Adem-i ilminiz, onların vücuda gelmeyeceklerine sebep olamaz. Benim, beşerin hilkatı hakkında bir hikmetim vardır; o hikmetin hatırası için, fesadlarını nazara almam." ferman etmiştir.'(İşarat-ül İ'caz:198,199)

'1- Beşerdeki maslahatlar ve beşerin hayr-ı kesîre nisbeten mefsedetleri, şerr-i kalildir. Şerr-i kalil için hayr-ı kesîri terketmek, hikmete muhaliftir.

2- Beşerin hilafete olan sırr-ı liyakatı, melaikece meçhul, Hâlıkça malûmdur.

3- Beşerin onlara tercih hakkını veren hikmet, melaikece meçhuldür.' (İşarat-ül İ'caz:204))

'Fakat insanda öyle bir latife, öyle bir halet vardır ki, o latife lisaniyla her ne sual edilirse, -velev ki fâsık da olsun- Cenab-ı Hak o latifeye hürmeten o matlubu yerine getirir. O latife pek uzaktan bana göründü ise de, teşhis edemedim.'(Mesnevi-i Nuriye:240)

2-İNSANDA TEKALİF VE MESULİYET ALTINA GİRMEYEN LATİFELER

'Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir-iki latife var ki, ihtiyar ve iradeyi dinlemezler; belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazan o latifeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki, böyle ihtiyarsız bâtil şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin, seni şekavete mahkûm etmiştir." O bîçare adam, ye'se düşüp, helâkete gider.'**(Lem'alar:75)**

İnsanda Akıl ve kalbi dinlemeyip şeriata muhalefet ettiği halde mesul olmayan latife :

'madem insanda bazı letaif var ki, teklif altına girmedığı gibi, ihtiyar altına da girmez; hattâ aklın tedbiri altına da girmez, o latife, kalbi ve akli dinlemez; elbette o latife bir insanda hâkim olduğu zaman -fakat o zamana mahsus olarak- o zât, şeriata muhalefette velayet derecesinden sukut etmez, mazur sayılır. Fakat bir şartla ki, hakaik-i şeriata ve kavaid-i imaniyeye karşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak bilmek gerektir. Yoksa o hale mağlub olup, neûzü billah, o hakaik-ı muhkemeye karşı inkâr ve tekzibi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-i sukuttur!'**(Mektubat:453)**

İnsan daire-i şeriata haricine nasıl çıkar ve neden mesul olmaz:

Sâbıkan geçtiği gibi- ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlub olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen latifelerin mahkûmu olup, daire-i şeriata haricine çıkıyor. **Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriati beğenmemekten veya istememekten değil;** belki mecburiyetle ihtiyarsız terk ediyor. Bu kısım ehl-i velayet var.

'Bir kısmı: -Sâbıkan geçtiği gibi- ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlub olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen latifelerin mahkûmu olup, daire-i şeriata haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriati beğenmemekten veya istememekten değil; belki mecburiyetle ihtiyarsız terk ediyor. Bu kısım ehl-i velayet var. Hem mühim veliler, bunların içinde muvakkaten bulunmuş. Hattâ bu neviden; değil yalnız daire-i şeriattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğunu bazı muhakkikîn-i evliya hükmetmişler. Fakat bir şartla: Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm'ın getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzip etmemektir. Belki, ya düşünmüyor veya müteveccih olamıyor veyahut bilemiyor ve bilmiyor. Bilse, kabul etmese olmaz!'**(Mektubat:453)**

'Fakat herkeste nefis-i emmare bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir. Bir derece hükmünü; kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefis ve heva ve hiss ve vehim bazan aldatıyorlar. Onun için, bazan şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefis ve heva ve hiss ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.'**(Lem'alar:166)**

'Sâniyen: Nefis-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti; müaccel, gaib bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azabdan daha ziyade çekinir. Hem insanda hissiyat galib olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hazırayı, ileride gayet büyük bir mükâfata tercih

eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azab-ı müecceleden ziyade çekinir. Çünkü tevehhüm ve heves ve hiss, ileriye görmüyor belki inkâr ediyorlar. Nefs dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalb ve akıl susarlar, mağlub oluyorlar...

Şu halde kebairi işlemek, imansızlıktan gelmiyor, belki hiss ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlubiyetinden ileri gelir.'**(Lem'alar:77)**

3-İNSANIN GÜNAHLARA DÜŞMESİ FITRATININ MUKTEZASIDIR

'نَاسْ' aslında nisyandan alınmış bir ism-i fâildir, vasfiyet-i asliyesi mülahazasıyla insanlara bir itaba işarettir. Yani: Ey İnsanlar! Ne için misak-ı ezeliyi unuttunuz... Fakat bir cihetten de insanlara bir mazeret yolunu gösteriyor. Yani: Sizin o misakı terketmeniz amden değil, belki sehiv ve nisyandan ileri gelmiştir.'**(İşarat-ül İ'caz:97)**

'Vehimleri tevlid eden za'fiyet, aciz, kusurdur. Bunlar ise insanın tinetiyle yoğrulmuş sıfatlardır.'**(Münafıklar:49 p:Son)**

4-İNSANIN GÜNAHA DÜŞMESİNE SEBEBİYET VEREN FITRATINDAKİ ZAFİYETLER

'Eğer denilse: Bu kadar elîm ve karanlıklı, müşkilâtlı yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

Elcevab: İçine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki nebatî ve hayvanî kuvveleri, akibeti görmedikleri, düşünemedikleri ve o insandaki letaif-i insaniyeye galebe ettikleri için, çıkmak istemiyorlar ve hazır ve muvakkat bir lezzetle müteselli oluyorlar.'**(Lem'alar:78)**

'İkinci fırka ise, kuvve-i gazabiyenin galebe ve tecavüzüyle tecavüz ederek ahkâmın terkiyle zulüm ve fıska düşmüşlerdir. Yahudilerin temerrüdü gibi. Zulüm ve fıska hasis ve hayırsız bir lezzet görüldüğünden, onlardan nefis teneffür etmez. Kur'an-ı Kerim o zulümün akibeti olan gazab-ı İlahîyi zikretmiştir ki, nefisleri o zulüm ve fısktan tenfir ettirsin. İstimrar ve devam şe'ninde olan isimlerden ism-i mef'ul olarak zikredilmesi ise, şerr ve isyanların devam edip, tövbe ve afv ile inkıta etmedikleri takdirde kat'îleşeceğine ve silinmez bir damga şekline geçeceğine işarettir. Üçüncü fırka ise, vehim ve heva-yı nefsin akıl ve vicdanlarına galebesiyle, bâtil bir itikada tâbi' olarak nifaka düşen bir kısım Nasara'dır. Dalalet, nefisleri tenfir ve ruhları inciten bir elem olduğundan; Kur'an-ı Kerim o fırkayı aynı o sıfatla zikretmiştir. Ve ism-i fâil olarak zikrindeki sebep ise; dalaletin dalalet olması, devam etmesine mütevakkıf olup, inkıtaa uğradığı zaman afva dâhil olacağına işarettir.'**(İşarat-ül İ'caz:27,28)**

'Hayat-ı beşeriye bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'anın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufûnetli bir çamur içinde kabile-i beşer düşe kalka gidiyor. Bir kısmı, selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı, mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Bir kısm-ı ekseri o ufûnetli, pis, çamurlu bataklık içinde karanlıkta

gidiyor. Yüzde yirmisi sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü anber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor.. düşerek kalkarak gider, tâ boğulur. Yüzde sekseni ise, bataklığı anlar, ufûnetli, pis olduğunu hisseder.. fakat mütehayyirdirler, selâmetli yolu göremiyorlar.’(Mektubat:48)

5-GÜNAHLARI İKTİZA EDEN ESMALAR

‘Herbir ismin ayrı bir cilvesi var. Meselâ: "Gaffar" ismi, günahların vücudunu ve "Settar" ismi, kusuratin bulunmasını iktiza ettikleri gibi; "Cemil" ismi de, çirkinliği görmek istemez. "Latif, Kerim, Hakîm, Rahîm" gibi esma-i cemaliye ve kemaliye, mevcudatin güzel bir surette ve mümkün vaziyetlerin en iyisinde bulunmalarını iktiza ederler.’(Lem'alar:54,54)

‘İşte bunun içindir ki, Cenab-ı Hakk'ın "Gafur", "Rahîm" gibi iki ismi, tecelli-i a'zamlı ehl-i imana teveccüh ediyor. Ve Kur'an-ı Hakîm'de Peygamberlere en mühim ihsanı, mağfiret olduğunu gösteriyor ve onları, istiğfar etmeye davet ediyor. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ kelime-i kudsiyesini her sure başında tekrar ile ve her mübarek işlerde zikrine emretmesiyle, kâinatı ihata eden rahmet-i vasiasını melce ve tahassüngâh gösteriyor ve فَاسْتَعِذْ emriyle "Eûzü billahi mineşşeytanirracîm" kelimesini siper yapıyor.’(Lem'alar:74)

(Bu toplamayı derleyenin haşiyesi)

Sual: İnsanı teklif altına sokan doğru ve yanlış tesbit edebilmesini sağlayan akıl, kalb ve ruhu dahi dinlemiyen hissiyatlar karşısında insan imanını nasıl muhafaza edebilir.?

Elcevab: İnsanı düştüğü değil, kaldığı yer mesul eder. Düştüğü günahtan çıkma çabası, ubudiyetin esasıdır ki ehl-i sünnette günah-ı kebireyi işleyen mümin kalır. Hadis-i şeriflerde de bilmana; tevbe eden günah işlememiş gibidir. İnsan fitratındaki zafiyetler, günahı iktiza eden esmalar ve gerek Rabbimizin ilmindeki gizli olan hikmeteler gösteriyor ki; insan günaha düşmeme noktasında gayet aciz, zaiftir.. Bu acizliği ve zaifliği inşallah insana özür olur...